

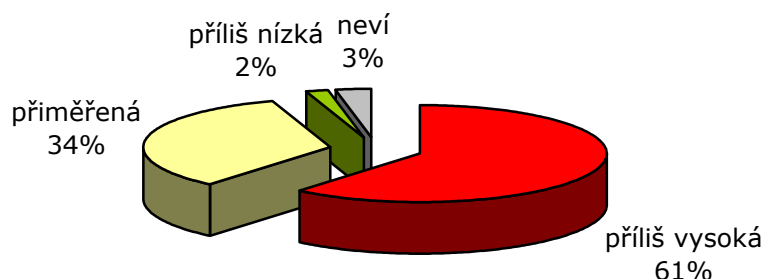
Česká veřejnost o nezaměstnanosti – červen 2011

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost 2011, v11-06</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>6. – 13. 6. 2011</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1006</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>EV.4, EV.6, EV.7, EU.30, EU.102</i>
Zveřejněno dne:	<i>1. 7. 2011</i>
Zpracoval:	<i>Gabriela Šamanová</i>

Součástí červnového šetření CVVM byl blok otázek zaměřených na problematiku nezaměstnanosti. Respondenti v něm vyjadřovali své názory na současnou úroveň nezaměstnanosti v naší zemi, na její další vývoj, na převažující důvod nezaměstnanosti a na obtížnost nalezení nové odpovídající práce tam, kde žijí. Kromě toho šetření zjišťovalo, jak by reagovali v případě, pokud by se sami ocitli bez práce a za jakých podmínek by v takovém případě byli či nebyli ochotni akceptovat novou práci.

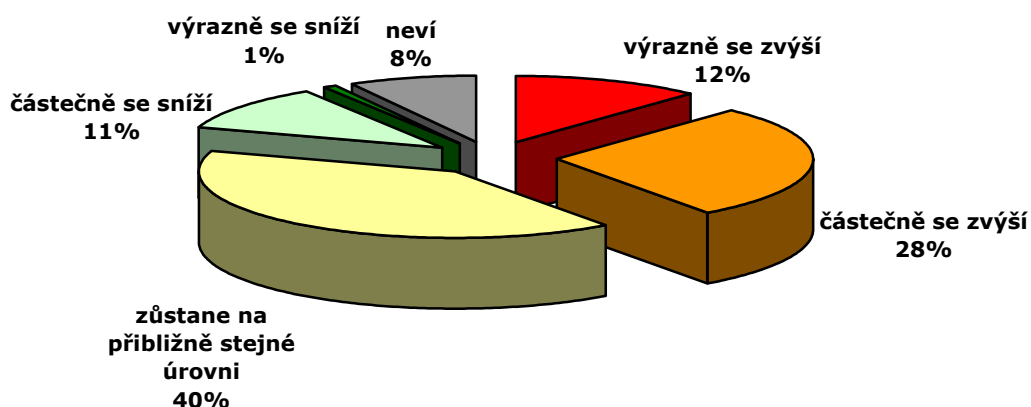
Graf 1: Hodnocení úrovně nezaměstnanosti¹ (v %)

Jak ukazují výsledky v grafu 1, tři pětiny dotázaných považují současnou míru nezaměstnanosti za příliš vysokou. Dalších 34 % ji vnímá jako přiměřenou a 2 % jako příliš nízkou. 3 % oslovených pak v otázce nezaujala jednoznačný postoj.

Hodnocení současné nezaměstnanosti jako příliš vysoké se častěji objevovalo mezi důchodci, nezaměstnanými, respondenty s životní úrovní hodnocenou jako špatnou, v menší míře jako „ani dobrou, ani špatnou“ a vyučenými bez maturity. Za přiměřenou považují současnou míru nezaměstnanosti častěji absolventi vysokých škol, lidé s dobrou životní úrovní a ti, kdo žijí v Praze.

Graf 2: Vývoj nezaměstnanosti v nejbližších dvou letech² (v %)

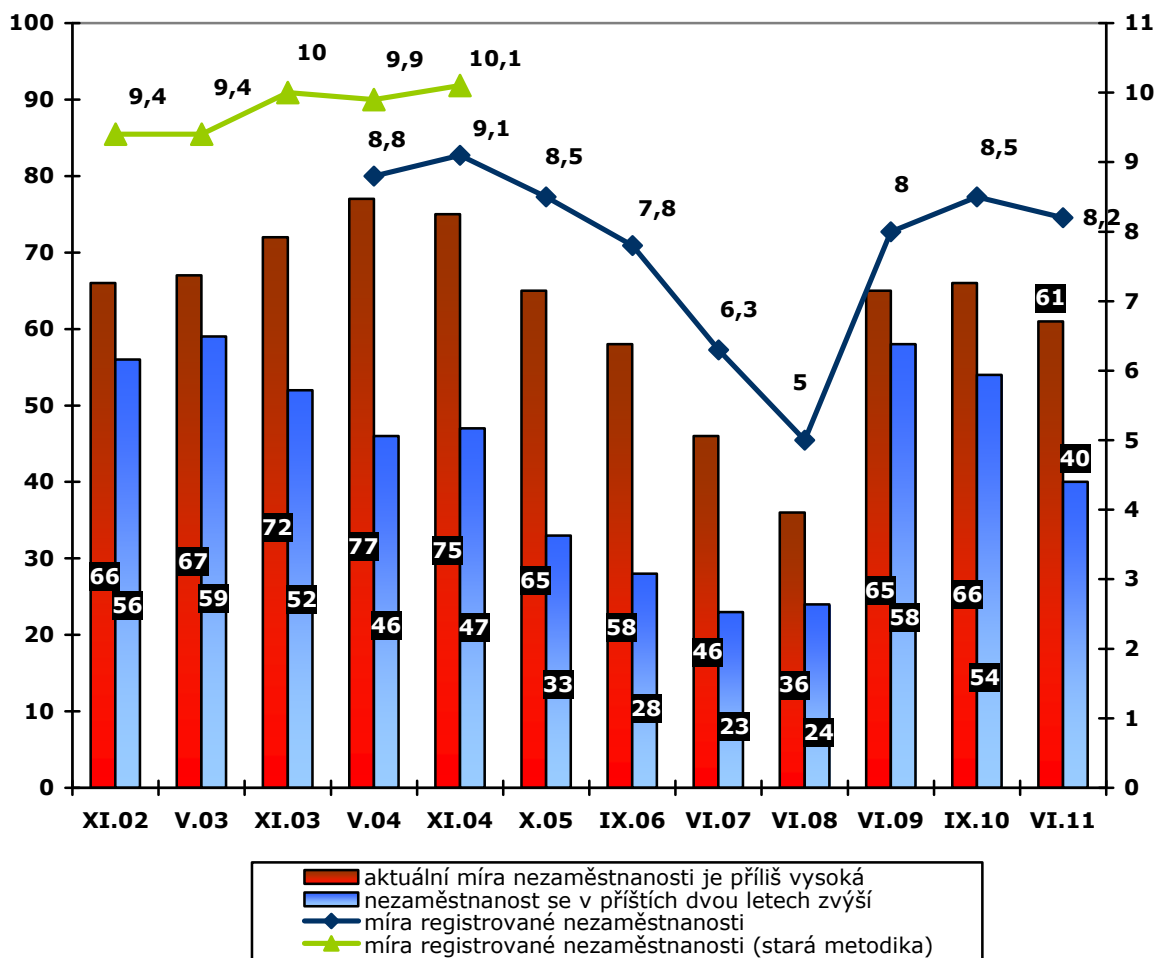
Šetření rovněž ukázalo (viz graf 2), že mezi veřejností stále převládají z vývoje nezaměstnanosti v nadcházejících dvou letech obavy, nezanedbatelná část dotázaných se však domnívá, že nezaměstnanost zůstane ve zmiňovaném období na přibližně stejné úrovni. Dvě pětiny (40 %) dotázaných jsou toho názoru, že se míra nezaměstnanosti do budoucna zvýší, stejný podíl dotázaných se domnívá, že nezaměstnanost zůstane beze změny. Zhruba pětina (12 %) respondentů je optimistická, když soudí, že dojde ke snížení aktuální nezaměstnanosti.

Podrobnější analýza na základě sociodemografických znaků ukázala, že relativně skeptičtěji budoucí vývoj v tomto ohledu vidí především dotázaní se špatnou životní úrovní, důchodci, ti, kdo aktuální nezaměstnanost vnímají jako příliš vysokou.

¹ Znění otázky: „Považujete současnou úroveň nezaměstnanosti v ČR za „příliš nízkou“, „přiměřenou“, „příliš vysokou“?

² Znění otázky: „Jak se bude podle Vás vyvíjet nezaměstnanost v ČR v nejbližších dvou letech? Možnosti odpovědí: „výrazně se zvýší“, „částečně se zvýší“, „zůstane přibližně na stejné úrovni“, „částečně se sníží“, „výrazně se sníží“.

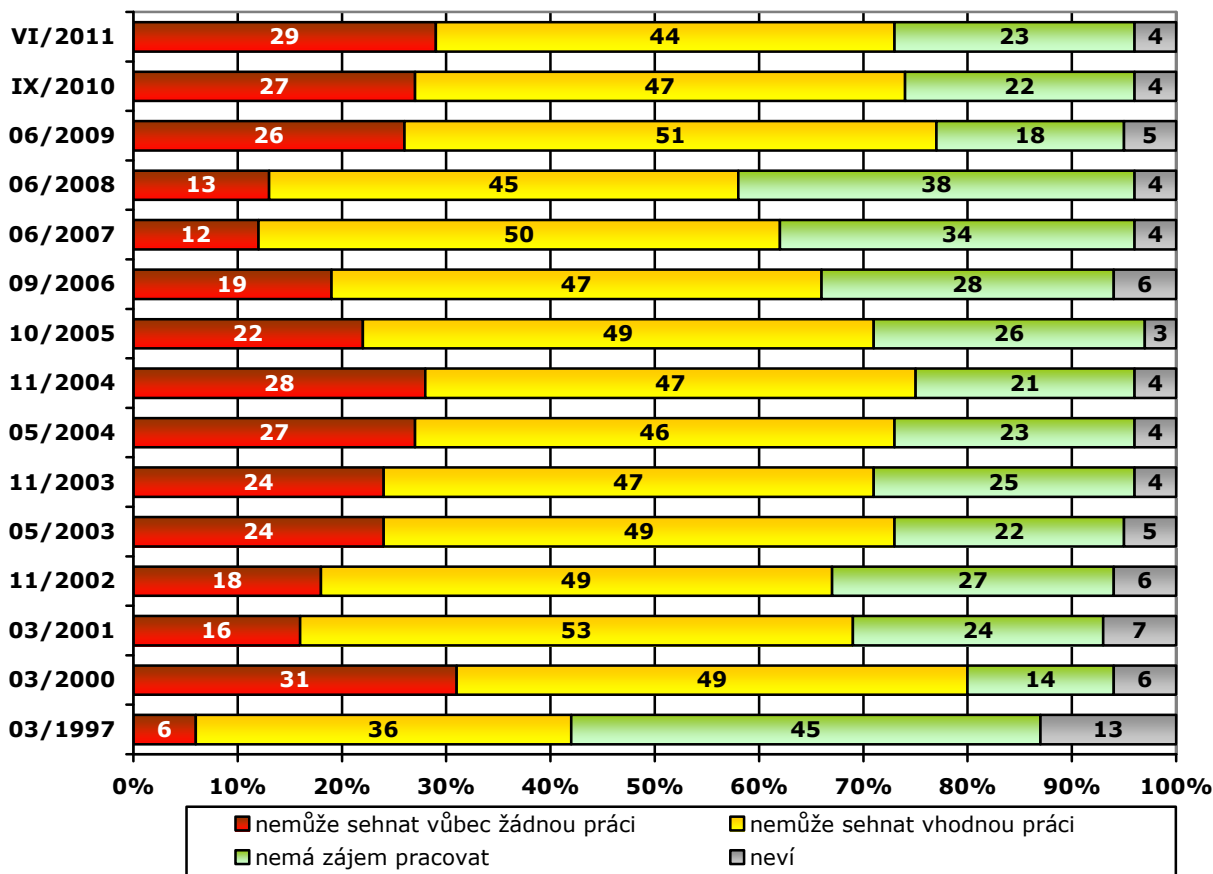
Graf 3: Subjektivní hodnocení a očekávání vývoje nezaměstnanosti v porovnání s vývojem míry nezaměstnanosti – časové srovnání (v %)

Pozn. 1: Hodnocení aktuální míry nezaměstnanosti zahrnuje odpověď „příliš vysoká“ (viz graf 1), výhled nezaměstnanosti v příštích dvou letech pak zahrnuje odpovědi „výrazně + částečně se zvýší“ (viz graf 2).

Pozn. 2: Údaje o míře nezaměstnanosti představují registrovanou míru nezaměstnanosti ke konci příslušného měsíce. V roce 2004 došlo u tohoto ukazatele ke změně metodiky výpočtu a tak údaje do roku 2003 nejsou srovnatelné s údaji od roku 2005. Data ČSÚ.

Časové srovnání hodnocení aktuální míry nezaměstnanosti a očekávání jejího vývoje v následujících dvou letech (viz graf 3) ukazuje, že v letech 2004 až 2008 se subjektivní vnímání nezaměstnanosti i očekávání dalšího vývoje poměrně plynule zlepšovala spolu s tím, jak klesala i reálná míra registrované nezaměstnanosti. V roce 2009 v reakci na ekonomickou krizi spojenou i s faktickým zvýšením nezaměstnanosti se v obou ohledech mínění veřejnosti naopak razantně zhoršilo, což potvrdil výzkum z roku 2010, který se výsledkově od předešlého příliš nelišil. V posledním výzkumu se podíl lidí, kteří považují míru nezaměstnanosti za příliš vysokou, mírně zmenšil (o 5 procentních bodů). Ještě výraznější pokles (o 14 procentních bodů) byl zaznamenán u podílu lidí, kteří soudí, že nezaměstnanost se v příštích letech bude zvyšovat.

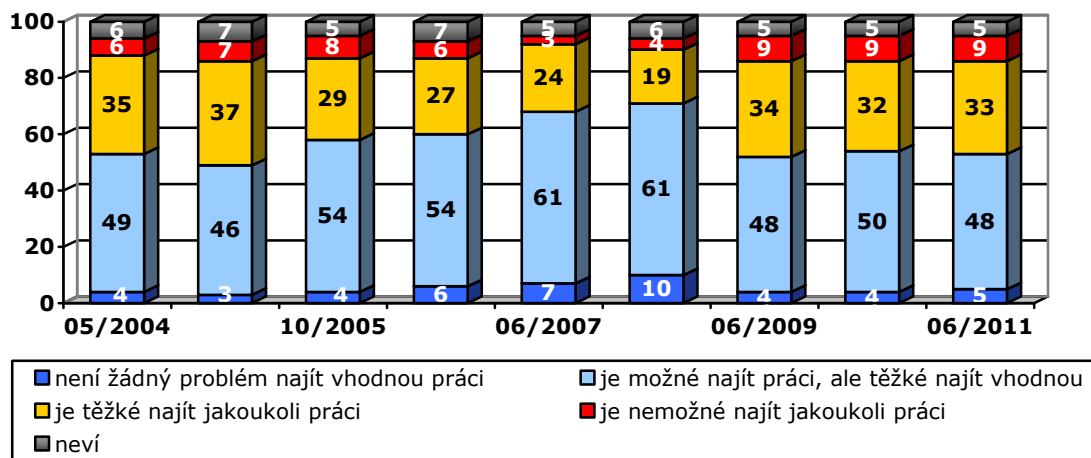
Graf 4: Myslíte si, že většina nezaměstnaných...³(v %)

Další otázka šetření se zaměřila na to, co je podle mínění lidí převládajícím důvodem nezaměstnanosti u nás, zda jde o důsledek toho, že lidé nechtějí pracovat nebo zda je to dáno tím, že nemohou sehnat práci, která by jim vyhovovala, případně že nemohou sehnat jakoukoli práci bez ohledu na své preference. Jak ukazují výsledky v grafu 4, nejvíce respondentů zastává názor, že většina nezaměstnaných si není schopna sehnat vhodnou práci (44 %), více než čtvrtina (29 %) dotázaných si myslí, že většina nezaměstnaných nemůže sehnat vůbec žádnou práci, a 23 % se domnívá, že nezaměstnaní jednoduše nemají zájem pracovat.

Z časového srovnání výsledků u této otázky je zřejmé, že v období do roku 2008 od roku 2004 docházelo k postupnému zvyšování podílu těch, kdo si mysleli, že hlavním důvodem nezaměstnanosti je nechuť nezaměstnaných pracovat. V roce 2009 nastal v tomto hledu prudký obrat, když se tento podíl meziročně snížil o 20 procentních bodů ve prospěch obou variant nechtěné nezaměstnanosti, přičemž výrazněji se tento růst projevil u podílu těch, kteří tvrdí, že nezaměstnaní většinou nemohou sehnat jakoukoli práci. Rozložení odpovědí zůstalo v následujících dvou letech, tedy v roce 2010 a 2011 v zásadě stejné.

Odpověď, že většina dotázaných nemůže najít jakoukoli práci, častěji zmiňovali lidé, kteří byli opakovaně či delší dobu nezaměstnaní a respondenti se špatnou životní úrovní. Naopak nechuť pracovat jako hlavní příčinu toho, že lidé nepracují, uváděli častěji muži a dotázaní s dobrou životní úrovní.

³ Znění otázky: „Řekl byste, že většina nezaměstnaných u nás „nemůže sehnat vhodnou práci“, „nemůže sehnat vůbec žádnou práci“, „nemá zájem pracovat“?“

Graf 5: Situace na pracovním trhu v místě bydliště⁴ (v %)

Jak vidno z výsledků zachycených v grafu 5, do roku 2008 vykazovalo hodnocení situace na trhu práce v místě bydliště pozvolný nárůst pozitivních výroků. Podobně jako u předchozích otázek i zde ovšem došlo v roce 2009 k výraznému propadu, který následující dva výzkumy potvrdily. Asi třetina dotázaných nyní považuje za obtížné sehnat v místě bydliště jakoukoliv práci a téměř desetina respondentů tvrdí, že je to zcela nemožné. Z regionálního hlediska se přitom velmi výrazně lepší hodnocení v tomto ohledu objevovalo mezi dotázanými z Prahy, naopak hůře na tom byly kraje Ústecký a Moravskoslezský.

Na závěr bloku otázek týkajících se postojů české veřejnosti k nezaměstnanosti a nezaměstnaným jsme všem respondentům položili otázku, zda by v případě nezaměstnanosti přijali zaměstnání vyžadující jisté ústupky.⁵ Aktuální výsledky nabízí tabulka 1, časové srovnání s dřívějšími výzkumy pak tabulka 2.

Výsledky zachycené v tabulce 1 ukazují, že relativně nejmenší překážky pro přijetí eventuální pracovní nabídky představují *potřeba zaučení nebo rekvalifikace* (78 % by s přijetím takového zaměstnání souhlasilo, 10 % nikoliv), *případná práce přesčas* (67 % : 19 %) a *zvýšené pracovní tempo* (65 % : 19 %). Pro nadpoloviční většinu dotázaných, kteří se k tomu vyslovili, by byl přijatelný ještě i *případný sestup v kvalifikační úrovni vykonávané práce* (68 % : 18 %) a *práce o víkendech* (53 % : 32 %). Většina (i když ne převážná) dotázaných by pak podle vlastního vyjádření akceptovala *eventuální práci na zkrácený pracovní úvazek* (44 % : 40 %), *práci v noci* (46 % : 40 %) a tentokrát i *hůře placené zaměstnání* (43 % : 40 %), byť u posledních třech položek jsou rozdíly mezi deklarovanou akceptací a odmítnutím již statisticky zanedbatelné.

⁴ Znění otázky: „Jak byste popsal situaci na pracovním trhu v místě Vašeho bydliště? Myslíte si, že „není žádný problém najít si vhodnou práci“, „je možné najít práci, ale je těžké najít vhodnou práci“, „je těžké najít jakoukoli práci“, „je nemožné najít jakoukoli práci“.

⁵ Znění otázky: „Přijal byste v případě nezaměstnanosti zaměstnání, které by...(viz tabulku 1 a 2).“

U všech ostatních uvažovaných možných podmínek spojených s přijetím nového zaměstnání více či méně převažoval nesouhlas. Asi třetina by byla údajně ochotná přijmout *práci ve zhoršených pracovních podmínkách* (34 % : 52 %) a jen necelá čtvrtina by podle vlastního vyjádření přijala pravidelné delší dojíždění za prací (23 % : 61 %) či *práci v zahraničí* (24 % : 59 %). Nejméně přijatelným se z pohledu české veřejnosti v současné době jeví *stěhování se za prací*, které by prý byla s to podstoupit jen o málo více než jedna desetina dotázaných (14 % : 70 %).

Tabulka 1: Přijal byste zaměstnání, které by...? (v %)

	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne
vyžadovalo nižší úroveň kvalifikace nebo dovedností, než máte	17	51	15	3
vyžadovalo zaučení nebo rekvalifikaci	31	47	8	2
mělo být vykonáváno ve zhoršených pracovních podmínkách (v horku, nečistotě, hluku apod.)	6	28	35	17
bylo placeno méně, než na co jste zvyklý	6	37	30	10
vyžadovalo vyšší pracovní tempo ve srovnání s předchozím zaměstnáním	13	52	15	4
vyžadovalo práci přesčas	16	51	15	4
vyžadovalo noční práci	12	34	26	14
vyžadovalo práci o sobotách a nedělích	12	41	22	10
vyžadovalo delší, např. dvouhodinové dojíždění denně	4	19	30	31
vyžadovalo přestěhování se	3	11	23	47
bylo v zahraničí	7	17	16	43
bylo na zkrácený pracovní úvazek	9	35	25	15

Pozn.: Procenta v řádku, dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“. Údaje v tabulce prezentují četnosti, do kterých nejsou zahrnuti respondenti, kteří sami spontánně uvedli, že se jich příslušná otázka netýká.

Z údajů v tabulce 2, která ukazuje časové srovnání výsledků obdobných výzkumů od roku 2003, vyplývá, že oproti roku 2008 došlo v roce 2010 prakticky u všech položek k určitému zvýšení podílu respondentů, kteří příslušnou podmínku označili za přijatelnou. Jedinou výjimkou v tomto ohledu byla podmínka přestěhování se, u které vzestup podílu deklarované přijatelnosti nepřekročil hranici statistické chyby. Také s výjimkou této podmínky, zaměstnání v zahraničí a delšího denního dojíždění do práce jde vždy o historická maxima podílu deklarované přijatelnosti. Za tímto posunem lze opět spatřovat vliv probíhající ekonomické krize a negativního vývoje nezaměstnanosti. V roce 2011 došlo téměř u všech položek k opětovnému mírnému snížení v zastoupení těch, kteří by byli ochotni kvůli získání práce udělat příslušné ústupky.

Tabulka 3: Přijatelnost některých podmínek při hledání práce (v %)

	V/03	V/04	V/05	IX/06	VI/08	IX/10	VI/11
vyžadovalo nižší úroveň kvalifikace nebo dovedností, než máte	57	59	64	61	59	72	68
vyžadovalo zaučení nebo rekvalifikaci	80	79	84	81	80	87	78
mělo být vykonáváno ve zhoršených pracovních podmínkách	20	22	25	25	22	34	34
bylo placeno méně, než na co jste zvyklý	25	30	33	32	23	48	43
vyžadovalo vyšší pracovní tempo ve srovnání s předchozím zaměstnáním	68	66	69	68	60	74	65
vyžadovalo práci přesčas	68	69	74	74	66	76	67
vyžadovalo noční práci	39	39	45	45	33	49	46
vyžadovalo práci o sobotách a nedělích	49	47	54	55	43	58	53
vyžadovalo delší, např. dvouhodinové dojíždění denně	20	20	24	21	17	24	23
vyžadovalo přestěhování se	18	16	18	12	10	13	14
bylo v zahraničí	31	28	31	22	18	23	24
bylo na zkrácený pracovní úvazek	37	42	46	34	33	50	44